

Teaching Guide

Identifying Data				2023/24
Subject (*)	Spoken and Written Language Disorders	Code	652G02028	
Study programme	Grao en Educación Primaria			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	1st four-month period	Third	Optional	4.5
Language	Spanish			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Psicoloxía			
Coordinador		E-mail		
Lecturers	Cuevas Gonzalez, Lino Manuel	E-mail	lino.cuevas@udc.es	
Web				
General description	Trátase dunha materia orientada a dotar o alumnado dos coñecementos xerais sobre dificultades na linguaxe oral, na lectura, a escritura, e o dominio da linguaxe escrita en xeral. Está orientada a dotar os alumnos dos coñecementos e competencias necesarios para aplicar criterios axeitados na identificación e intervención educativa en nenos do grupo de idade que cursan a Educación Primaria e que poden presentar trastornos na linguaxe oral e escrita.			

Study programme competences

Code	Study programme competences
A1	Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.
A2	Coñecer as características destes estudantes, así como as características dos seus contextos motivacionais e sociais.
A3	Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncións.
A4	Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.
A6	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.
A7	Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.
A11	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.
A12	Abordar e resolver problemas de disciplina.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B7	Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.
B8	Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lóxicamente.
B9	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.
B10	Capacidade de expresión oral e escrita en varias linguas (a lo menos nunha lingua estranxeira).
B11	Capacidade de comprensión dos distintos códigos audiovisuais e multimedia e manexo das ferramentas informáticas.
B12	Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B20	Relación con diversos interlocutores sociais.

B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Learning outcomes			
Learning outcomes	Study programme competences		
-Abordar e resolver problemas de disciplina.	A1	B11	C4
-Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación educativa e ser capaz de deseñar proxectos de innovación identificando indicadores de avaliación.	A2	B21	
	A3	B22	
-Mostrar habilidades sociais para entender ás familias e facerse entender por elas.	A4	B23	
-Falar, ler e escribir correcta e adecuadamente nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma.	A6	B24	
-Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.	A7	B25	
	A11		
-Regular os procesos e interacción e comunicación en grupos de estudantes de 6 a 12 anos.	A12		
-Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12 anos, no contexto familiar, social e escolar.	A1		
-Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncions.	A3		
	A4		
-Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.	A6		
-Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.	A7		
	A11		
-Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fora dela relativos ao período 6-12 anos.			
-Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.			
-Comprender os principios básicos das ciencias da linguaxe e da comunicación.			
-Abordar e resolver os problemas de disciplina.	A12		C1
			C4
-Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico.			
-Falar, ler e escribir correcta e adecuadamente nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma.			
-Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.			

-Aprender a aprender. -Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo. -Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lxicamente. -Capacidade para expoñer ideas elaboradas, de forma oral e na escrita. -Capacidade de selección, de análise e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia. -Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.		B1 B7 B8 B9 B10 B12 B15	
Aprender a aprender. -Resolver problemas de forma efectiva. -Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo. -Traballar de forma autónoma con iniciativa. -Traballar de forma colaborativa. -Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.		B1 B2 B3 B4 B5 B14	
-Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes. -Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural. -Relación con diversos interlocutores sociais.		B18 B19 B20	
-Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma. -Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro. -Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras.			C1 C5 C7
Expresarse correctamente tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da Comunidade Autónoma. Dominar a expresión e a comprensión da forma oral e escrita dun idioma estranxeiro. Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o desempeño da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida.			C1 C3
Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras. Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida. Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.			C6 C7 C8

Contents	
Topic	Sub-topic
TEMA 1: COMUNICACIÓN E LINGUAXE	1. Delimitación de conceptos: Comunicación, linguaxe, lingua e fala. 1.1. Códigos e canais. 1.2. O signo. 1.3. Intencionalidade, mensaxe e contexto. 2. Tipos e sistemas de comunicación humana. 3. O desenvolvemento da linguaxe no neno: Fases de adquisición 4. O desenvolvemento da linguaxe na idade da Educación Primaria.
TEMA 2: ALTERACIÓNS DA LINGUAXE ORAL	1. Conceptualización 1.1. Componentes da linguaxe. 1.2. Instrumentos da linguaxe 2. Factores etiolóxicos 3. Clasificación das alteracións da linguaxe. 4. Detección de dificultades na linguaxe: signos e síntomas.

TEMA 3: TRASTORNOS DA LINGUAXE, A FALA E A COMUNICACIÓN.	1. Retrasos no desenvolvemento da linguaxe 1.1. Retraso Simple da Linguaxe 1.2. Disfasia ou Retraso Grave da Linguaxe. 2. Trastornos da fala. 2.1. Dislalías. 2.2. Disfemias. 2.3. Disfonías. 3. Alteraciones de la comunicación: Mutismo y mutismo selectivo.
TEMA 4: TRASTORNOS DA LINGUAXE SECUNDARIA A OUTROS SÍNDROMES	1. Introducción. 2. A linguaxe no Retraso Mental. 2.1. Concepto de Retraso Mental. 2.2. Etioloxía. 2.3. Indicadores do Retraso Mental. 2.4. Trastornos da Linguaxe asociados ao Retraso Mental. 3. A linguaxe no Autismo. 3.1. Autismo e Trastornos Xeralizados do Desenvolvemento. 3.2. Descrición do Trastorno Autista. 3.3. O Enfoque Cognitivo da Teoría da Mente 3.3.1. Funcións da Capacidade para a ?Lectura da Mente? 3.3.2. Síntomas da ?Cegueira Mental? no Autismo. 3.4. Alteracións da Linguaxe no Trastorno Autista. 3.5. Recomendacións para o Educador. 4. A linguaxe na Parálise Cerebral. 4.1. Concepto e Tipos de Parálise Cerebral. 4.2. Importancia das Partes do Corpo na Emisión da Voz. 4.3. Problemas na Fala segundo a Localización da Lesión. 4.4. Alteracións Lingüísticas máis Frecuentes no Parálítico Cerebral.
TEMA 5: TRASTORNOS DA LECTURA E DA ESCRITURA	1. A aprendizaxe da lectura 2. O concepto de dislexia adquirida ou alexia. 3. Tipos de dislexias adquiridas. 3.1. Dislexias Periféricas 3.2. Dislexias Centrais 4.- Consideracións xerais acerca da grafía e da escritura 5.- Desenvolvemento da motricidade infantil 6.- Motricidade e grafismo. Fases da evolución do grafismo 7. Concepto e requisitos da escritura 8. Conceptualización da agrafía ou disgrafía adquirida: Definición y termos afíns 9. Tipos de disgrafía adquirida.

Planning

Methodologies / tests	Competencies	Ordinary class hours	Student?s personal work hours	Total hours
Supervised projects	B2 B4 B5 B7 B8 B12 B14 B15 C1 C7	2	26	28
Guest lecture / keynote speech	A3 A11 B3 B7 B8 B19 B20 C5	16	17	33

Case study	A1 A2 A4 A6 A7 A12 B1 B2 B4 B5 B9 B10 B11 B15 B18 B21 B22 B23 B24 B25 C3 C4 C6 C8	12	12	24
Workbook	A1 A2 A3 A4 A7 A12 B1 B2 B3 B4 B12 B15 B24 B25 C1 C3 C7	0	10	10
Objective test	B3 B4 B8	2	10.5	12.5
Personalized attention		5	0	5
(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.				

Methodologies	
Methodologies	Description
Supervised projects	Traballos en grupo e/ou individuais sobre temas específicos contemplados no temario da asignatura.
Guest lecture / keynote speech	Exposición por parte do profesor dos aspectos teóricos e metodolóxicos que debe coñecer o alumno.
Case study	Análise de casos de diferentes patoloxías asociadas á linguaxe e a comunicación
Workbook	Constituyen un conjunto de textos y temas que irán surgiendo a medida que se avanza en la exposición y desarrollo de la asignatura y que el alumnado podrá leer para proceder a una recensión que le permita profundizar en los contenidos de interés relacionados (directa o transversalmente) con la asignatura.
Objective test	Proba de coñecementos tipo test sobre os contidos impartidos ao longo das sesións expositivas.

Personalized attention	
Methodologies	Description
Supervised projects	A atención personalizada ten o valor de poder guiar a cada alumno individualmente o en pequeno grupo nas tarefas concretas que se propoñen de cara ao obxectivo último: favorecer a correcta aprendizaxe, ao tempo que realiza o seguimento dos alumnos en canto a coñecementos, destrezas, motivación, esforzo, etc.

Assessment			
Methodologies	Competencies	Description	Qualification
Objective test	B3 B4 B8	O grado de comprensión dos contidos; a capacidade para relacionar os coñecementos entre sí seleccionando coherentemente os que deben ser utilizados para responder axeitadamente ás cuestións solicitadas. Se debe obter, como mínimo, una puntuación de cuatro sobre diez).	40
Supervised projects	B2 B4 B5 B7 B8 B12 B14 B15 C1 C7	Se solicitaran traballos sobre un tema específico que os alumnos desenvolverán, ben individualmente, ben en grupos pequenos. Algúns dels serán expostos oralmente nas clases.	30
Case study	A1 A2 A4 A6 A7 A12 B1 B2 B4 B5 B9 B10 B11 B15 B18 B21 B22 B23 B24 B25 C3 C4 C6 C8	Durante as sesións interactivas, se plantexará a análise de casos de diferentes patoloxías da linguaxe.	20
Workbook	A1 A2 A3 A4 A7 A12 B1 B2 B3 B4 B12 B15 B24 B25 C1 C3 C7	Se valorará el nivel de profundización y la capacidad de reflexión del alumnado sobre cada lectura propuesta.	10

Assessment comments

Será obrigatoria a asistencia ás clases expositivas e interactivas. Será considerado alumnado asistente aquel que asista a un mínimo do 80% das sesións, tanto expositivas como interactivas.

Observacións adicionais:

A convocatoria de xullo estará

sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de xanerio.

Sources of information

Basic	- J.C. Meléndez Moral (1996). Desarrollo psicológico de la dificultad auditiva. Cristóbal Serrano Valencia - V M. Acosta Rodríguez; A M^a.Moreno Santana (2001). Dificultades del lenguaje en ambientes educativos.. Masson - J. Narbona;C. Chevríe-Muller (2001). El lenguaje del niño.Desarrollo normal, evaluación y trastornos.. Masson - P.Howlin;S.Baron-Cohen;J.Hawdin (2006). Enseñar a los niños autistas a comprender a los demás.Guía práctica para educadores.. CEAC educación - D.Caplan (1992). Introducción a la neurolingüística y al estudio de los trastornos del lenguaje. Visor Distribuciones, S.A. - Miquel Serra;Elisabet Serrat;Rosa Solé y Melina Aparici (2000). La adquisición del lenguaje. Ariel Psicología - M.López Torrijo (2005). La educación de las personas con sordera.La esuela oralista española.. Universitat de Valencia.Dpto.Educación Comparada e Historia de la Educación. - J. Peña Casanova (2003). Manual de Logopedia. Masson - J.Rondal; X.Serón (2000). Neurología y conducta. Paidós - M. Belinchón;J.M.Igoa;A. Riviere (2000). Psicología del lenguaje.Investigación y Teoría. Trotta. S.A. - J. N. García Sánchez (1998). Manual de dificultades de aprendizaje: Lenguaje. Lecto-escritura. Matemáticas. Aula Magna
Complementary	

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

(*)The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.